

# Jak komunikovat s hluchoslepou osobou

[www.lorm.cz](http://www.lorm.cz)

Přesná pravidla pro kontakt a komunikaci s hluchoslepou osobou nejsou daná. Záleží především na rozsahu postižení každého hluchoslepečého jedince, na jeho schopnostech, aktuálním zdravotním stavu a ochoty pomoci intaktní veřejnosti. Níže uvedená vymezení jsou tedy pouze obecná doporučení.

## První kontakt s hluchoslepou osobou

- Osoby s hluchoslepotou mají různé povahové rysy, přednosti a nedostatky jako každý jiný bez postižení.
- Při setkání s hluchoslepým se vyvarujte silných projevů soucitu nebo naopak poznámek, které osobu podceňují nebo zpochybňují jeho schopnosti.
- V úvodu kontaktu s hluchoslepou osobou vždy upozorněte na svoji přítomnost.
- Kdykoliv vstoupíte do místnosti, ve které se hluchoslepečá osoba nachází, představte se.
- K hluchoslepečému nepřistupujte náhle a zbrkle, aby se nevylekal.
- Během oslovení se jemně dotkněte jeho paže nebo ho oslovte jménem, aby hluchoslepečý věděl, že pozdrav patří jemu.
- V komunikaci s hluchoslepou osobou buďte trpěliví a pamatujte na ztíženou možnost kompenzace jednoho smyslu druhým.
- Při konverzaci se nebojte používat slova typu vidět, dívat se, prohlédnout si, číst si. Hluchoslepečé osoby je běžně používají.
- Při odchodu nezapomeňte upozornit hluchoslepečého, že místnost opouštíte.

## Komunikace s hluchoslepou osobou

- Při komunikaci dbejte vždy na co nejnižší a nejméně hlučné prostředí. Vyloučí se tak rušivé vlivy a případná nedorozumění.
- Než začnete hovořit, upozorněte hluchoslepečého dotykem paže.
- Hovořte vždy čelem k hluchoslepečému, není vhodné se během hovoru vzdalovat či otáčet se.
- Jestliže slyší hluchoslepečá osoba pouze na jednu stranu, mluvíte z té strany, kde je sluch zachován.
- Během konverzace dbejte vždy na správné osvětlení místa, kde dochází ke kontaktu s postiženým. Stůjte výhradně čelem ke zdroji světla (okno, lampa), hluchoslepečý nebude oslněn přímým světlem.
- V úvodu konverzace se s hluchoslepým dohodněte na způsobu komunikace, začněte pomalou mluvou.
- Používá-li hluchoslepečá osoba ke komunikaci mluvené slovo, hovořte vždy s přirozenou intonací, neslabikujte. Vyslovujte pomalu a zřetelně, nezvyšujte hlas.
- Nelze-li se dorozumět s hluchoslepým verbálně, pokuste se najít jiný způsob komunikace (písemná forma, abecedy do dlaně apod.), který zvládáte vy i hluchoslepečý.
- Mějte na paměti, že hluchoslepečá osoba s vrozenou hluchotou může mít nedostatečnou slovní zásobu. Při písemné komunikaci pište jednoduché krátké věty, příp. výstižná slova v 1. pádě.

- Při konverzaci se vyhýbejte cizím slovům, složitým výrazům či ironií.
- Účastní-li se vaší konverzace průvodce hluchoslepého či jeho rodinný příslušník, jednejte výhradně s hluchoslepou osobou. Komunikace se třetí osobou je nepřijemná a dochází zpětně k mylným interpretacím.
- Pro komunikaci s hluchoslepým je vhodné používat výraznou mimiku a gesta rukou.
- Při verbální komunikaci byste neměli jíst, pít, žvýkat, podpírat si bradu či dávat ruce před ústa.
- Nerozumíte-li sdělení hluchoslepé osoby, požádejte o zpomalení nebo zopakování.
- Při konverzaci ve skupině je třeba říci hluchoslepému téma rozhovoru a průběžně ho informovat. Nebude se tak cítit stranou.
- Během komunikace je důležitá zpětná vazba. Chcete-li vědět, zda vám hluchoslepá osoba dostatečně porozuměla, neptejte se, zda vám rozumí, ale co vám rozumí.

## **Komunikace s hluchoslepou osobou ve zdravotnickém zařízení**

- Při kontaktu s hluchoslepou osobou vždy sdělte svoje jméno, příp. použijte váš identifikační znak (prsten, náramek apod.).
- Jestliže je hluchoslepý objednan na vyšetření v určitou hodinu, je nutné ji dodržet. Předejdete tak jeho nervozitě a pocitu nejistoty.
- Osoby s hluchoslepotou jsou mnohem citlivější na lékařské zákroky než lidé bez postižení. Je třeba jim dát najevo, že se vyšetření nemusejí obávat.
- Při vyšetření je nezbytné hluchoslepému vysvětlit, jaká vyšetření budete provádět, z jakého důvodu a kdo je u vyšetření přítomen. Nezapomeňte upozornit také na to, jaké přístroje budete používat a co bude hluchoslepý cítit.
- V případě hospitalizace je potřebné seznámit hluchoslepého s nemocničním pokojem a jeho vybavením a upozornit pacienty na pokoji s podmínkami hluchoslepého (komunikace, prostorová orientace apod.).
- Nezapomeňte seznámit hluchoslepého s užíváním tísňového volání na pokoji.
- Je důležité nemanipulovat osobními věcmi hluchoslepého bez jeho vědomí. Půjčené věci vracejte přímo hluchoslepému, uloží si je na známé místo.
- V případě jakékoliv změny na pokoji upozorněte hluchoslepého na tyto události.
- Nenechávejte pootevřené dveře od skříněk či do místností, nezapomínejte na odsunutě židle od stolu či jiné předměty na volném prostranství, kudy se prochází.
- Jestliže je to možné, měl by být hluchoslepý schopen si samostatně dojít na toaletu. Při doprovodu na toaletu popište hluchoslepému prostor, nezapomeňte sdělit, o jaký druh toalety se jedná, zkontroluje čistotu WC a upozorněte, kde je papír, splachovací zařízení a apod.
- Může-li hluchoslepý docházet do jídelny, pomozte hluchoslepému s orientací na tácu, talíři. Rozložení pokrmu popisujte pomocí ciferníku hodin (př. maso je na talíři mezi dvanáctkou a trojkou, brambory jsou mezi trojkou a osmičkou apod.).
- Zdá-li se vám, že hluchoslepá osoba potřebuje pomoci, zeptejte se jí. Pomoc nabízejte taktním, nenuceným způsobem a pomáhejte tehdy, jestliže hluchoslepý o pomoc stojí.
- Při poskytování pomoci se zeptejte na vhodný způsob pomoci a ověřte si, zda odpovídá potřebě hluchoslepého člověka.
- Berte ohledy na to, že hluchoslepý s vodicím psem nemá omezen vstup do zdravotnických zařízení. Vodicího psa nehláďte a nekrmte bez vědomí majitele.

# Komunikační systémy osob s hluchoslepotou

Způsob komunikace s hluchoslepým člověkem závisí především na rozsahu jeho postižení, nezbytným předpokladem je také doba vzniku postižení. Důležitý vliv na kvalitu komunikace, porozumění a poslech má také prostředí, osvětlení, okolní hluk, počasí, psychický stav, posazení hlasu mluvícího, způsob řeči, forma a složitost vyjadřování. Největší pozornost potřebují lidé s vrozenou hluchoslepotou a získanou totální hluchoslepotou.

Mezi nejčastěji užívané komunikační systémy hluchoslepých osob patří:

## Mluvená řeč

Velmi častý způsob komunikace u osob se získanou hluchoslepotou se zbytky sluchu. Při komunikaci je nutné mluvit pomalu a zřetelně, sluch je často kompenzován sluchadly.

## Psaná forma

Komunikaci písemnou formou využívají hluchoslépe osoby se zbytky zraku a sluchu prostřednictvím psaného textu, počítače a mobilního či psacího telefonu pro neslyšící. Psaná forma se využívá také v situacích, kde nejsou respektovány specifické podmínky pro komunikaci.

## Znakový jazyk

Jde o komunikační prostředek vhodný pro hluchoslépe se zbytky zraku, kteří doposud využívali znakový jazyk. Systém je tvořen pohybovými a mimickými, přirozenými i konvenčně dohodnutými výrazovými prostředky, jejichž podstata spočívá v pohybech a konfiguraci rukou a prstů.

## Taktilní znakový jazyk

Metoda je vhodná pro osoby s praktickou nebo totální hluchoslepotou. Základem komunikace je spojení rukou hluchoslépe osoby s osobou, která znakuje. Jednotlivé znaky vycházejí ze znakového jazyka pro neslyšící, pro tuto techniku jsou však upraveny dle potřeb hluchoslepých.

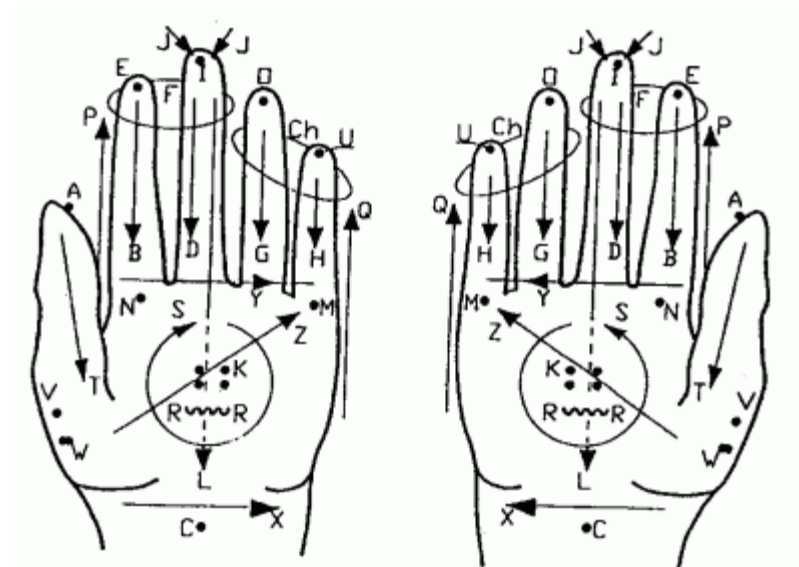
## Lormova abeceda

Dlaňová abeceda je vhodná především pro prakticky či totálně hluchoslépe osoby. Jednotlivé doteky do dlaně hluchoslépe osoby odpovídají konkrétním písmenům.

## Lormova abeceda – česká verze

Česká modifikace německé úpravy původní Lorm Abecedy. Byla provedena českými hluchoslepými osobami při jejich společném setkání na psychorehabilitační akci organizované společností Lorm v červnu 1993.

Ke komunikaci používáme dlaňovou stranu nejlépe levé ruky, prsty této ruky držíme poněkud napjaté a mírně roztažené. Podle potřeby je možno používat i dlaně pravé ruky. Mluví vyznačuje jednotlivá písmena svým ukazováčkem dotykem do dlaně a na prsty ruky příjemce sdělovaných informací podle toho schématu:



Kliknutím na obrázek zobrazíte jeho větší verzi (884×652, 20 kB)

## Braillovo písmo

Písmo je určeno hluchoslepým osobám s praktickou či totální slepotou. Kombinace šesti bodů ve dvou sloupcích o třech řádcích tvoří jednotlivá písmena, která se čtou pomocí hmatu.

## Tiskací písmena psaná do dlaně

Tato forma dorozumívání je využívána hluchoslepými se ztrátou zraku a sluchu v pozdějším věku. Do dlaně hluchoslepého člověka se vpisují obrysy velkých tiskacích písmen.

## Prstová abeceda (daktylotika)

Jedná se o komunikační systém pro hluchoslepé osoby se zachovalými zbytky zraku, nutným předpokladem je znalost latinské abecedy a českého jazyka. Abeceda využívá různých poloh a tvary prstů k vyjádření jednotlivých písmen, hlásky se spojují do slov stejně jako v mluvené řeči. V České republice se používá prstová abeceda jednoruční nebo obouruční.

## Daktylotika do dlaně

Upravenou prstovou abecedu neznačí osoba do prostoru, ale umísťuje do dlaně hluchoslepého.

## **TADOMA**

Metoda užívaná osobami s vrozenou hluchoslepotou. Hluchoslepý má svoji ruku položenou na tváři mluvčího tak, aby malíčkem vnímal vibrace hrdla, palcem pohyby rtů a ostatními prsty tvář.

## **Odezírání**

Jde o méně využívanou formu komunikace, pro čtení ze rtů musí mít hluchoslepá osoba zachované velmi dobré zbytky zraku.

Výběr jednotlivých dorozumívacích systémů je zcela individuální, jejich volba záleží na době vzniku postižení, na převažující smyslové vadě, na věku, vývojové úrovni a na psychickém a fyzickém stavu hluchoslepe osoby.